

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ**

Кафедра філософії і соціально-політичних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор, проректор з
науково-педагогічної і методичної
роботи

А. М. Фесенко

«_____» _____ 2010 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ

(назва дисципліни)

для всіх спеціальностей і напрямів навчання

(шифр напрямів, спеціальностей)

Затверджено методичною
комісією факультету

економіко-гуманітарного
_____ (назва факультету)

Протокол № _____ від _____

Голова МК

_____ (підпис, ініціали, прізвище)

Програма рекомендована
кафедрою філософії

Протокол № _____ від _____
(протокол №, дата)

Завідувач кафедрою філософії

А.О. Лузан

_____ (підпис, ініціали, прізвище)

Краматорськ 2010

I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма спецкурсу «Інформаційні війни» розроблена відповідно до вимог МОНУ, що пред'являються до даного виду навчальних дисциплін, і на основі наукових розробок провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Внесення даного спецкурсу в учбовий план підготовки студентів технічних і економічних спеціальностей пов'язане з підвищенням політичного статусу інформації в сучасному суспільстві, оскільки разом з її позитивними функціями значно поширюються і її негативні політичні можливості. Нині фіксується такий феномен, як «інформаційні війни», які найбільш активізуються в період передвиборчих і виборчих кампаній в країнах СНД. Якщо реклама будується на стратегії бажання і на стратегії довіри, то інформаційний політичний вплив на громадську думку (раніше широко відомий під терміном «пропаганда») будується на стратегії переконання. Феномен інформаційних війн будується на стратегії резонансу, коли одна комунікативна складова починає функціонувати таким чином, щоб замінити собою інші.

Зважаючи на це, **метою даного спецкурсу** є вивчення процесів агресивного розповсюдження інформації і варіантів створення сприятливих контекстів для успішного проведення комунікацій.

Заняття проводяться в класичному форматі: лекції, семінари і в інтерактивному форматі: дискусії, ділові ігри, ролеві тренінги. Для самостійного вивчення студентам пропонуються питання, що вимагають додаткової поглибленої роботи

Розподіл навчального часу по триместрах і видах занять

Триместр	Кредити ECTS	Модулі	Всього	Розподіл по триместрах і видах занять								Триместр. атест.	
				Лекц.	Практичн	Семін.	Лаб. роб.	Компьют. практ.	контроль знань	СРС			
										Всього	Зокрема на викон. ІСЗ		
6,8	1,5	1	54	8		4				-	42	-	залік.
Всього:	1,5	1	54	8		4				-	42	-	

II ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Тема 1 Інформаційна війна: методологічні підстави

Статус інформації в сучасній інформаційній цивілізації. Стратегія бажання. Стратегія довіри. Стратегія переконання. Стратегія резонансу. Базисний інструментарій комунікативних технологій: реклама, паблік рілейшнз, пропаганда довіри, інформаційна війна. Процеси аналізу інформації як предмет класичної політичної науки. Процеси розповсюдження інформації як предмет прикладного аналізу інформаційних війн. Інформація як базовий параметр інформаційної цивілізації. Моделі управління громадською думкою. Зростання об'єму інформації, неконтрольованої урядами. Творча і руйнівна сила інформації. Публічна інформація і ухвалення політичних рішень. Актуальність стратегічного обману супротивника. Сучасні дефініції феномена «інформаційна війна». Залежність цивілізації від її інформаційної складової. Інформаційна боротьба і інформаційна безпека. Інформаційний суверенітет держави. Інформаційна війна як комунікативна технологія. Масове переконання (mass persuasion). Відволікаюча інформація. Технологія «порядку денного» (agenda setting) як ресурс мас-медіа. Інформація, що дестабілізує.

Типи «панічних повідомлень». Мета інформаційних війн. Роль нових моделей поведінки.

Тема 2 Інформаційна кампанія

Інформаційні кампанії ХХ століття. Ера нової пропаганди. Інформаційна війна і методи планування кампанії від Паблік Рілейшнз. Політична реклама за Д. Уотсоном. Модель ПР інформаційної кампанії за П. Гріном. Модель Ф. Джефкінса. Інформаційна війна і акцент на цільову групу (аудиторію). Пошук точок «уразливості» масової свідомості, точок резонансу і типів каналів. Методи створення резонансу в інформаційній кампанії. Вербалізація. Ключові комунікатори і мас-медіа в психологічних операціях. Аналіз цільової аудиторії. Негативний зріз інформаційної кампанії. Класифікації цільової аудиторії інформаційної кампанії (американська модель). Причини стабільності моделей поведінки людини за Дж. Брауном. Ресурс психоаналізу в інформаційній кампанії. Технології «Перенесення», «Проекції», «Ідентифікації», «Міфологізації». Детермінанти комунікативної дії: той, що говорить, зміст, контекст.

Тема 3 Модель інформаційної війни

Холодна війна СРСР-США як приклад інформаційної війни. Зростання можливостей інформаційного впливу на масову свідомість. «Чужа» інформація. Емоційна комунікація і раціональна комунікація. Рівні інформаційного впливу. Інтенсивний інформаційний вплив зовнішнього «чужого» характеру і його результати. Зовнішнє управління. Чинники соціально-психологічної і психологічної депресії. Демотивація активності. Відмінність категорії «інформаційна війна» від категорії «психологічна війна». Комунікативний резонанс. Війна іміджів. Роль оточення лідера в побудові інформаційних потоків. Нова роль інформаційного забезпечення

перших осіб і ЗМІ. Пріоритетність тем для масової свідомості. Приклади успішних інформаційних війн в пострадянському світі. Модель перенесення економічної нестабільності в політичну. Завдання зміни масової свідомості. Інформаційно-культурна агресія. Відбір інформаційних повідомлень для ЗМІ. Молодь як цільова група інформаційних війн. Конформізм: нормативний, інформаційний. Поняття «історичний невроз» і систематика життєвих цілей.

Тема 4 Холодна війна як варіант інформаційної війни

Розвиток комунікативних моделей впливу. Носії інформації в «холодній війні». Семантична і семіотична війна як війна слів і символів. Вербальна аргументація. Невербальний вплив за допомогою «матеріального світу» як новий тип інформаційного впливу США в «холодній війні» ХХ століття. Три типи нетрадиційного впливу. Нетрадиційні типи символів. Раціональне і ірраціональне в інформаційному впливі. Жорсткий контроль в офіційному інформаційному полі: наслідки і результати. А. Панарін, А. Ципко про наслідки інформаційного конфлікту між двома соціальними системами. Невідповідність інформаційних потоків.

Тема 5 Чинники збільшення ефективності інформаційної операції

Інформаційні операції як частина військової стратегії держави. Створення нової макроідентичності як завдання стабілізуючого порядку в перехідному соціумі. Чинники посилення дії інформаційних операцій. Чинник еквівалентності. Чинник соціального середовища. Чинник візуального домінування. Чинник тематичного домінування. Чинник домінування форми. Чинник невідповідності внутрішньої і зовнішньої комунікації. Чинник неоднорідності аудиторії. Чинник переходу до дії. Чинник віддзеркалення контраргументації Чинник деталізації контексту. Чинник неспівпадання візуальних і вербальних повідомлень. Спін-лікар як професія для здійснення

інформаційної війни. Робота з негативними ситуаціями. Війна компроматів. виправлення негативних ситуацій. Спін-війни. Мережі розповсюдження інформації задля перекодування повідомлень.

Тема 6 Інформаційна складова національної безпеки

Менеджмент можливих загроз суверенітету і національній безпеці. Інформаційна безпека держави. Основні напрями державної політики в інформаційній сфері. Інформаційний простір держави: потоки формування. Проблеми точок зору в національному інформаційному просторі. Стратегії роботи з «чужою» думкою на національному інформаційному просторі. Стратегія заборони інформації. Проблема підготовки кадрів. Стратегія обігрування або «лікування» інформації. Феномен спін-лікарства Проблема підготовки фахівців для проведення інформаційних війн. Міждисциплінарний характер підготовки фахівців. Інформаційна безпека: контроль, санкції, креативність, позитив.

Тема 7 Основні принципи інформаційних війн

Нові можливості використання інформації в сучасному суспільстві. Роль техніки. Роль ЗМІ. Технічна і гуманітарна сфери функціонування інформатизації. Технічні і гуманітарні технології. Простір інформації. Простір дії. Інформаційна реальність як вид зброї. Типи дії. Пряма дія. Контрадикторні стани. Відкриті і закриті переходи між інформаційним полем і полем дії. Елемент запізнювання. Властивості інформаційного простору і побудова інструментарію. Концепція інформаційної війни за Р. Шафранським. Концепція Дж. Стейна. Вплив інформаційного простору на можливі типи поведінки. Стратегії поведінки за Мироном Крамером. Когнітивний характер інформаційних війн. Трансформатори інформаційного простору.

Тема 8 Особливості інформаційної зброї

Інформаційна зброя і можливості нового етапу розвитку цивілізації. Ден Куель про відмінності між «інформацією у війні» і «інформаційною війною». Боротьба за контроль і використання інформаційного простору. Поняття «hardware», «software», «wetware» за Д. Куелем. Характеристики інформаційної зброї. Асиметрія і несподіванка. Мімікрія і скритність. Адаптація і трансформація середовища. Аналіз продукції масової культури з погляду асиметрії. Управління асиметрією. Поняття «атака», «захист» і інформаційна асиметрія. Метод багатократної подачі. Чинники, що руйнують інформаційну зброю. Новий стан системи міркувань. Порушення моделі світу, що притаманна особі.

Тема 9 Інформаційний простір і громадська думка як об'єкт дії інформаційної зброї

Джерела формування сучасного інформаційного поля. Типи формування інформаційного простору. Зростання децентралізованих комунікативних потоків. Спектр нових загроз і нових супротивників. Учасники інформаційних війн за Дж. Стейном. Статус і інформаційна активність. Реальність. Громадська думка. Офіційний інформаційний простір. Неофіційний інформаційний простір. Способи формування неофіційної частини інформаційного простору. Фільтри (інформаційні режими) комунікативної дії. Статус інформаційного простору і громадської думки в ХХ столітті. Медіа-війни в трактуванні американських аналітиків. Інформаційні режими тоталітарних сект. Досвід використання фільтрів інформаційної дії в період війни в Кореї. Основа інтенсивних комунікативних технологій.

Тема 10 Інформаційні війни в мирний час

Інформаційні війни в межах СНД як прикмета активного політичного протистояння. Приклади з історії СРСР: процеси проти космополітів, «справа лікарів». «Перебудова і гласність». Спічрайтери і зовні-орієнтовані інформаційні продукти. Люди, що «породжують» інформацію. Типологія сучасних інформаційних війн в СНД. Інформаційні війни між олігархами. Інформаційні війни між владою і олігархами. Інформаційні війни між владою і опозицією. Інформаційні війни, інспіровані протистоянням різних сегментів влади. Розмаїття джерел породження соціально значущих повідомлень. Специфіка технологій впливу в альтернативному комунікативному середовищі.

Тема 11 Інформаційні операції у військовий час

Інформаційні операції, що впроваджуються армією у військовий час. Інтеграція. Дезінтеграція. Цілі інтеграції і дезінтеграції. Напрями взаємодії. Завдання інформаційної кампанії, пов'язаної із збройними силами. Довготривалі і короткочасні інформаційні кампанії. Участь мас-медіа у війні: в'єтнамський досвід. Рекомендації генерала Сайдла. Легітимізація військової присутності в конфлікті. Героїзація себе і демонізація супротивника. «Кейси» прикладів. «Місток» між двома моделями світу. Схема ефективно побудованої пропагандистського повідомлення. Емоційний і раціональний рівні. Експлуатація відчуття страху. Місце ідеологічної тематики в розробці «меседжей». Наочна демонстрація поведінки. Розблокування і блокування певних типів поведінки. Комунікативний аналіз Ф. Катца з приводу здачі в полон. Місце і роль інформаційних операцій у військових діях.

III ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тематику семінарських занять підбрано таким чином, щоб істотно доповнити і розширити лекційний курс. На семінарські заняття виносяться найскладніші, спірні або актуальні питання, пов'язані з таким суспільним явищем як інформаційні війни. Це дає можливість студентам виказувати свою точку зору по багатьох проблемах інформаційного суспільства, розбиратися в новітніх інформаційних технологіях, що використовуються в політиці і бізнесі, познайомитися з сучасною науковою літературою і освоїти непросту мову суспільної дисципліни.

(Тематика семінарських занять додається)

IV КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Читання спецкурсу «Інформаційні війни» супроводжується написанням студентами підсумкової контрольної роботи, яка переслідує дві основні цілі: виявити ступінь засвоєння студентами базового матеріалу за дисципліною, що вивчається, і оцінити знання учнів за бальною шкалою кредитно-модульної системи.

Підсумкова контрольна робота охоплює собою зміст лекційної частини курсу і проводиться на останньому лекційному занятті.

Питання для підготовки до підсумкової контрольної роботи зі спецкурсу «Інформаційні війни»

1. Підходи в розумінні терміну «інформаційна війна»
2. Напрями у вивченні інформаційних війн
3. Визначення поняття «інформаційна війна»
4. Виникнення інформаційної війни: соціальний, політичний, військовий і технічний аспекти
5. Характеристики сучасної інформаційної війни

6. Причини, цілі і завдання інформаційної війни
7. «Холодна війна» як варіант інформаційної війни
8. Носії інформації в «холодній війні»
9. Три типи нетрадиційного впливу
10. Інформаційний простір держави: потоки формування
11. Основні напрями державної політики в інформаційній сфері
12. Інформаційна безпека: контроль, санкції, креативність, позитив
13. Феномен спін-лікарства
14. Визначення поняття «інформаційна зброя»
15. Характеристики інформаційної зброї
16. Функції інформаційної зброї
17. Типи інформаційної зброї
18. Технологія застосування інформаційної зброї
19. Методи посилення ефективності інформаційної зброї
20. Мета інформаційної дії
21. Види переходу від інформації до дії
22. Початок і складові інформаційної війни
23. Стратегія інформаційної війни
24. Типи інформаційних операцій
25. Ознаки поразки в інформаційній війні

Підсумкова контрольна робота виконується у вигляді письмового тестового експрес-контролю.

(контрольні завдання додаються)

V МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Враховуючи величезне значення міжпредметних зв'язків в процесі навчання, викладання спецкурсу «Інформаційні війни» повинне спиратися на ту наукову і методологічну базу, яка вже була сформована у студентів різних

спеціальностей в результаті вивчення ними інших дисциплін, перш за все, гуманітарних і соціально-економічних.

Вивчення спецкурсу «Інформаційні війни» здійснюється переважно у формі лекційних і семінарських занять, контрольної і самостійної роботи студентів.

На лекційну частину дисципліни, що вивчається, виносяться основоположні, базові теми курсу, що вимагають спеціальної інтерпретації з боку викладача, засвоєння складної термінології, роз'яснення суті тієї або іншої наукової концепції. Особливо важливо, щоб «мова» викладача була зрозуміла аудиторії, а складний теоретичний матеріал супроводжувався яскравими прикладами і ілюстраціями з життя сучасного українського суспільства. Вельми бажано, щоб на лекції був присутній дух інтерактивного спілкування, щоб лекція не перетворювалася на сухий монолог викладача, а супроводжувалася живим діалогом із студентами.

Істотно підвищити ефективність семінарських занять дозволяє впровадження активних форм навчання, таких як навчальні ігри, моделювання ситуації, дискусійні клуби, організація занять за методом малих груп і ін.

Найважливішою умовою оволодіння матеріалом спецкурсу є систематична, активна і самостійна робота студентів, які повинні засвоїти навчальну, наукову і спеціальну літературу, і одержати навички роботи з першоджерелами і різного роду документами. Результатом самостійної роботи студентів повинне стати не тільки розширення і закріплення їх науково-інформаційної бази за даною дисципліною, уміння аналізувати сучасну ситуацію, але і формування власної громадянської позиції і виховання почуття соціальної відповідальності.

Контроль знань студентів в процесі навчальної роботи рекомендується здійснювати в наступних формах:

- оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях;

- контроль самостійної роботи студентів під час консультацій, а також у межах тих годин, що спеціально надані навчальним планом на контроль СРС;
- проведення підсумкової контрольної роботи;
- залік за дисципліною.

VI НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

VI.1 Основна література

1 Панарин, И.Н. Информационная война, PR и мировая политика: учебное пособие для вузов. – М.: Горячая линия – Телеком, 2006. – 352 с. – ISBN 5-93517-297-6.

2 Панарин, И.Н. Информационная война и геополитика. – М.: Поколение, 2006. – 560 с. – ISBN 5-9763-0001-4.

3 Панарин, И. Н. Информационная война и дипломатия. – М.: Городец, 2004. — 528 с. - ISBN 5-9584-0032-0.

4 Панарин, И.Н. Технология информационной войны. — М.: КСП+, 2003. — 320 с. - ISBN 5-89692-084-9.

5 Почепцов, Г.Г. Информационные войны. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2000. — 576 с. - ISBN 5-87983-087-X; ISBN 966-543-056-4.

6 Цыганов, В.В. Информационные войны в бизнесе и политике: Теория и методология / В.В. Цыганов, С.Н. Бухарин. – М.: Академический Проект, 2007. – 336 с. – ISBN 978-5-8291-0823-6.

VI.2 Додаткова література

7 Меньшаков, Ю.К. Защита объектов и информации от технических средств разведки: учебное пособие.- М.: Российск. Гос. Гуманит. Ун-т, 2002. - 399 с.

8 Софийская, Н. Внешние угрозы информационной безопасности / Н.Софийская, А. Леуш // Корпоративные системы. – К., 2005. - № 6.- С. 54-57.

9 Степанов, Е.А. Информационная безопасность и защита информации: учебное пособие / Е.А. Степанов, И.К. Корнеев. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 304 с.

10 Сунь-Цзи. Застосування інформаційно-психологічних прийомів задля відстоювання інтересів держави // Персонал. -2006. - № 6, - С. 25-34.

11 Хайретдинов, Р. Внутренние угрозы и информационная безопасность // Корпоративные системы. – К., 2005. - № 6.- С. 58-67.

Укладач програми

Е.Д. Паршакова, к.і.н., доцент.